

Sygn. akt IV CSK 71/14

POSTANOWIENIE

Dnia 2 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa "M." Spółki Akcyjnej w L. - poprzednio "M." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.

przeciwko "I." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w L.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 2 października 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 16 października 2013 r.

- 1. odrzuca skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Strona powodowa wносиła o zasądzenie od strony pozwanej kwoty 100 277,37 zł tytułem czynszu najmu na podstawie łączącej strony umowy o współpracy, stanowiącej ramową umowę najmu. W toku procesu rozszerzyła powództwo o 21 722,75 zł. czynszu za dalsze okresy. Wskazała, że na podstawie powyższej umowy wynajmowała stronie pozwanej w swoich salonach meblowych część pomieszczeń pod salony oświetlenia. Dochodzona kwota stanowi częściowo niedopłacony czynsz najmu, który strona powodowa, na skutek omyłki, policzyła błędnie według niższej, już nieobowiązującej stawki, a reszta należności to czynsz w ogóle nie zapłacony przez pozwaną ani przez jej następczynię prawną, spółkę powstałą w wyniku wydzielenia. Stwierdziła, że pozwana odpowiada za niezapłacony czynsz solidarnie z wydzieloną spółką oraz zarzuciła nieważność czynności prawnych składających się na proces wydzielenia nowej spółki, jako sprzecznych z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.), gdyż mających na celu uniknięcie realizacji zobowiązań wobec strony powodowej.

Strona pozwana nie kwestionowała, że strony łączyła umowa najmu powierzchni lokalowych w sklepach powódki. Zarzucała, że strony ustnie uzgodniły niższy czynsz niż w umowie pisemnej i dlatego powódka wystawiła faktury według niższych stawek, nie ma więc podstaw do żądania dopłaty i na dzień wydzielenia nowej spółki nie istniały żadne zaległości czynszowe. W wyniku wydzielenia wszystkie salony oświetleniowe powstałe na powierzchni wynajmowanej od powódki przejęła wydzielona nowopowstała spółka i tylko ona odpowiada za zaległości czynszowe, gdyż art. 529 § 2 i art. 546 § 1 k.s.h. nie ma w tej sytuacji zastosowania. Wydzielenie nie było sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, powódka nie ma interesu prawnego, by żądać stwierdzenia jego nieważności, a niezależnie od tego pozwana podniosła, że uchwały zgromadzenia wspólników spółki nie są czynnościami prawnymi i nie można żądać stwierdzenia ich nieważności na podstawie art. 58 k.c., a jedynie na podstawie art. 252. 425 k.s.h. i tylko przez osoby legitymowane.

Sądy obu instancji ustaliły między innymi, że w dniu 15 kwietnia 2010 r. strony (powódka jako wynajmujący, pozwana jako najemca) zawarły umowę współpracy stanowiącą ramową umowę najmu powierzchni handlowej w lokalach powódki na prowadzenie przez pozwaną działalności handlowej w salonach oświetleniowych. Strony ustaliły powierzchnię wynajętą i czynsz, który zmieniały aneksami. W okresie od listopada 2010 r. do grudnia 2011 r. powódka przez pomyłkę wystawiła faktury na czynsz w zaniżonej wysokości i niedopłata z tego tytułu wynosi 43 495,69 zł. Sądy obu instancji uwzględniły to roszczenie w całości na podstawie art. 659 k.c. Na tej samej podstawie uwzględniły również roszczenie w kwocie 22 774,68 zł tytułem czynszu najmu za okres od stycznia do marca 2012 r. za najem powierzchni lokalowej w pawilonie w R., który w planie podziału sporządzonym po wydzieleniu się z dniem 31 grudnia 2011 r. z pozwanej spółki, nowej spółki z o.o. „Ś.”, nie został przekazany na rzecz nowopowstałej spółki.

Resztę dochodzonego roszczenia w kwocie 55 729,75 zł Sąd Okręgowy oddalił, ustalił bowiem, że powstała w wyniku wydzielenia spółka „Ś.” przejęła od dnia 1 stycznia 2012 r. zobowiązania za wszystkie pozostałe wynajmowane lokale. Nie płaciła za nie czynszu, jej upadłość została ogłoszona w dniu 13 kwietnia 2012 r., na wniosek złożony w dniu 8 marca 2012 r., a więc w dwa miesiące po jej wydzieleniu. Sąd Okręgowy uznał, że tylko ta spółka ponosi odpowiedzialność z tytułu zobowiązań czynszowych powstałych po dniu 1 stycznia 2012 r., nie odpowiada za nie pozwana spółka, gdyż po podziale przez wydzielenie nie ma zastosowania art. 546 § 1 w zw. z art. 529 § 2 k.s.h., przewidujący solidarną odpowiedzialność obu spółek.

Stwierdził również, że strona powodowa nie udowodniła, iż wydzielenie to nastąpiło wyłącznie w celu niegodziwym, by uchylić się od zrealizowania zobowiązań wobec powódki. Nie udowodniła też zarzutu pozorności wydzielenia.

Sąd Apelacyjny, rozpoznający apelacje obu stron, wyrokiem z dnia 16 października 2013 r. uwzględnił w całości apelację powódki i podwyższył zasądzoną kwotę 66 270,37 zł do kwoty 122 000,12 zł z ustawowymi odsetkami, oddalił natomiast w całości apelację pozwanej i orzekł o kosztach procesu.

Sąd drugiej instancji dokonał dodatkowych ustaleń faktycznych i w oparciu o nie stwierdził, że celowo wydzielono z pozwanej spółki nową spółkę „Ś.”, na którą przeniesiono wszystkie prawa i obowiązki z umowy najmu zawartej ze stroną powodową (poza lokalem w R., który pominięto przez pomyłkę) po to, by doprowadzić tę spółkę do szybkiej upadłości i tym samym uniknąć wykonania zobowiązań wobec strony powodowej wynikających z zawartej na okres pięciu lat umowy najmu.

W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny uznał, że strona pozwana ponosi odpowiedzialność za całość dochodzonych zaległości czynszowych, powstałych także po wydzieleniu nowej spółki, gdyż uchwała zarządu o planie podziału oraz uchwała walnego zgromadzenia o podziale są nieważne na podstawie art. 58 § 2 k.c., jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Niezależnie od tego stwierdził, że pozwana ponosi odpowiedzialność za powyższe zobowiązania także na podstawie art. 546 § 1 k.s.h., solidarnie z wydzieloną spółką.

W skardze kasacyjnej opartej na pierwszej podstawie, strona pozwana zarzuciła naruszenie: art. 546 § 1 w zw. z art. 529 § 2 k.s.h. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że w przypadku podziału przez wydzielenie spółka dzielona odpowiada solidarnie za zobowiązania przydzielone w planie podziału spółce wydzielonej; art. 369 k.c. w zw. z art. 546 § 1 i art. 529 § 2 k.s.h. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że odpowiedzialność solidarna spółki dzielonej przy podziale przez wydzielenie nie musi wynikać z ustawy ani z czynności prawnej, lecz wystarczające jest wywodzenie tej odpowiedzialności z instytucji najbardziej zbliżonych, jak również z potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa obrotu i interesów prawnego wierzyciela; art. 65 § 1 i 2 k.c. przez błędną wykładnię i niezastosowanie w wyniku uznania, że czynności prawne składające się na proces podziału spółki nie podlegają wykładni jako oświadczenia woli; art. 530 § 2 k.s.h. w zw. z art. 58 § 2 k.c. w zw. z art. 17 ust. 1 u.K.R.S. przez błędną wykładnię i uznanie, że możliwe jest powołanie się na nieważność niektórych tylko czynności prawnych składających się na proces podziału spółki przez wydzielenie oraz możliwe jest uchylene się przez stronę powodową od skutków prawnych dokonanego konstytutywnego wpisu

podziału spółki do rejestru poprzez kwestionowanie ważności uchwały zarządu spółki zatwierdzającej plan podziału oraz uchwały walnego zgromadzenia; art. 249 § 1, art. 250 pkt 1-5, art. 251, art. 252 § 1, art. 252 § 2 i art. 252 § 4 k.s.h. oraz art. 189 k.p.c. przez błędną wykładnię i niezastosowanie w wyniku przyjęcia, że możliwe jest uznanie za nieważną uchwały zgromadzenia wspólników spółki z o.o. z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego na żądanie powoda w toku sprawy o świadczenie, jako przesłanki zasądzenia świadczenia.

Strona pozwana stwierdziła też, że skarga kasacyjna jest dopuszczalna, mimo iż sprawa dotyczy roszczenia o czynsz najmu, gdyż nie jest to „sprawa o czynsz” w rozumieniu art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c., bowiem w wyniku podziału spółki przez wydzielenie dochodzi do częściowej sukcesji uniwersalnej i zwolnienia z długu spółki dzielonej, a nawet gdyby jej odpowiedzialność nadal istniała, to wynikałaby z innej, nowej podstawy prawnej, jako odpowiedzialność za cudzy dług, a nie za czynsz najmu.

Strona powodowa w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej odrzucenie, jako niedopuszczalnej na podstawie art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c., gdyż wniesionej w sprawie o czynsz najmu, ewentualnie o jej oddalenie jako nieuzasadnionej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o czynsz najmu.

Rozważając, co należy rozumieć przez „sprawę o czynsz najmu”, w znaczeniu użytym w tym przepisie, a więc w znaczeniu procesowym, trzeba mieć na uwadze, że przedmiotem procesu cywilnego jest roszczenie procesowe, na które składa się treść żądania (np. o zapłatę określonej kwoty) oraz okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie (podstawa faktyczna żądania). Tak określone roszczenie procesowe formułuje powód w pozwie (art. 187 § 1 k.p.c.) i decyduje ono o rodzaju sprawy. Na tak ukształtowany rodzaj sprawy nie ma natomiast wpływu charakter zarzutów, którymi broni się pozwany. Jeżeli zatem przedmiotem żądania pozwu jest zasądzenie określonej kwoty tytułem czynszu najmu na podstawie łączącej strony umowy najmu i taka jest podstawa faktyczna i prawna

rozstrzygnięcia Sądu, to jest to sprawa o czynsz najmu, w rozumieniu art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c., bez względu na rodzaj i charakter zarzutów, którymi bronił się pozwany (porównaj między innymi postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1999 r. III CZ 9/99, z dnia 3 lutego 2012 r. I CZ 4/12 i z dnia 5 kwietnia 2012 r. II CSK 562/11, nie publ.). Sprawą o czynsz najmu jest zarówno sprawa o zapłatę czynszu najmu, jak i sprawa o ustalenie stosunku prawnego lub prawa oraz sprawa o ukształtowanie, jeżeli przedmiotem ustalenia bądź ukształtowania dokonanego orzeczeniem sądu ma być czynsz najmu; sprawą o czynsz jest zatem sprawa, która dotyczy obowiązku płacenia czynszu, jego wysokości oraz istnienia zobowiązania z tego tytułu (porównaj między innymi postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1998 r. II CKN 587/97, OSNC 1998/12/213 i z dnia 11 grudnia 2009 r. V CZ 61/09, nie publ.).

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w powołanym przez skarżącą postanowieniu z dnia 13 grudnia 2012 r. V CZ 61/12 (nie publ.), sprawą o czynsz jest również sprawa, w której wynajmujący dochodzi czynszu najmu od nabywcy przedsiębiorstwa, będącego najemcą, gdyż charakter dochodzonego w sprawie roszczenia jest zdeterminowany charakterem długu zbywcy przedsiębiorstwa (z tytułu czynszu), nie zaś zdarzeniem, które spowodowało, że pozwany ponosi za ten dług odpowiedzialność wobec powoda.

Sprawą o czynsz najmu jest zatem każda sprawa, w której przedmiotem roszczenia jest czynsz najmu, bez względu na sposób obrony pozwanego, a więc także sprawa, w której pozwany kwestionuje swoją legitymację bierną, czy legitymację czynną powoda jak również istnienie zobowiązania z tytułu czynszu.

Nie ulega wątpliwości, że rozpoznawana sprawa jest sprawą o czynsz najmu w powyższym rozumieniu. Strona powodowa dochodzi bowiem zapłaty zaległego czynszu za wynajęcie stronie pozwanej powierzchni handlowej na podstawie łączącej strony umowy najmu i taką też podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięcia przyjął Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku. Bez znaczenia jest, dla takiej oceny charakteru sprawy, sposób obrony przyjęty przez stronę pozwaną, która, nie kwestionując - także w skardze kasacyjnej - że strony łączyła umowa najmu i roszczenie dotyczy czynszu najmu, podniosła co do części roszczenia

zarzut nieistnienia zobowiązania wobec zapłaty czynszu w ustalonej wysokości, a w pozostałym zakresie podniosła zarzut braku po jej stronie legitymacji biernej wobec przejęcia praw i obowiązków z umowy najmu przez wydzieloną spółkę, a zatem podniosła zarzut nieistnienia po jej stronie zobowiązania z tytułu dochodzonego czynszu najmu. Nie są to jednak, jak wskazano wyżej, okoliczności, które podważałyby charakter sprawy, jako sprawy o czynsz najmu, w rozumieniu art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c., gdyż sprawą o czynsz jest każda sprawa dotycząca czynszu najmu, także taka, w której sporna jest legitymacja bierna pozwanego i samo istnienie zobowiązania czynszowego. Dlatego bez znaczenia jest także to, czy i na jakiej podstawie doszło lub nie doszło do przejęcia długu z tytułu czynszu przez inny podmiot oraz czy ewentualna odpowiedzialność tego podmiotu jest odpowiedzialnością za cudzy dług z tytułu czynszu, czy też odpowiedzialnością za własny dług z tytułu czynszu najmu, jak również to, czy solidarnie z nim odpowiada też pierwotny najemca. Jak bowiem wskazano wyżej, w sytuacji przejścia na inny podmiot praw i obowiązków z umowy najmu, w tym dotyczących czynszu najmu, sprawa pozostaje sprawą o czynsz najmu, gdyż charakter dochodzonego w niej roszczenia jest zdeterminowany charakterem przejętego przez inny podmiot długu, którym jest dług z tytułu czynszu najmu, a nie zdarzeniem, które spowodowało, że dług ten przejął inny podmiot.

Niezależnie zatem od tego, ile i jakich kwestii spornych dotyczących istnienia zobowiązania z tytułu czynszu najmu, odpowiedzialności za nie strony pozwanej, jej legitymacji biernej, musiał przesłankowo rozstrzygnąć Sąd, rozpoznawana sprawa pozostała sprawą o czynsz najmu, w rozumieniu art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c. i skarga kasacyjna jest w niej niedopuszczalna, co prowadziło do jej odrzucenia przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 w zw. z § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.